

за природоохоронними територіями та загроза для видів, що перебувають на межі зникнення, роблять ситуацію ще складнішою. Війна не лише руйнує інфраструктуру, але й завдає непоправної шкоди природі, що вимагатиме значних зусиль для відновлення після завершення конфлікту. Для мінімізації цих наслідків необхідне впровадження цілеспрямованих стратегій сталого розвитку, які допоможуть зберегти біорізноманіття та забезпечити екологічну стійкість у постконфліктний період.

Література:

1. [uwecworkgroup.info - Екологічні наслідки війни Росії в Україні](<https://uwecworkgroup.info/uk/environmental-consequences-of-russias-war-in-ukraine-review-march-2024>)
2. [uwecworkgroup.info - Вплив воєнних дій на екосистемні послуги в Україні](<https://uwecworkgroup.info/uk/military-combat-impacts-on-ecosystem-services-in-ukraine>)
3. [elar.naiu.kiev.ua - ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВІЙНИ](<https://elar.naiu.kiev.ua/items/7231224c-35fd-4a1a-b1a5-26df01042083>)
4. [glavcom.ua - Війна суттєво погіршила стан довкілля України: карта](<https://glavcom.ua/country/society/viyna-suttjevo-pogirshila-ekologiyu-ukrajini-karta-858532.html>)

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ 5–9 КЛАСІВ РОЗУМІННЯ СТРАТЕГІЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕКОСИСТЕМ ДОВКІЛЛЯ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Земенко А. А., Цина А. Ю.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
ajut1959@gmail.com*

Актуальність. У сучасному світі, де спустелювання, деградація земель та ґрунтів, загроза існуванню гірських екосистем стають гострими глобальними проблемами, актуалізується необхідність навчання учнівської молоді стратегіям боротьби за відновлення, збереження та стале використання внутрішніх прісноводних і наземних екосистем. За даними ООН, однією з цілей сталого розвитку всіх сфер життєдіяльності людини є «захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з спустошенням, припинення та звернення назад процесу деградації земель та припинення процесу втрати біорізноманіття» [1]. У зв'язку з цим виникає потреба у впровадженні ефективного навчання в сучасних закладах загальної середньої освіти, яке підготувало б учнів до діяльності зі збереження біорізноманіття та сталого використання існуючих екосистем.

Метою даного дослідження є обґрунтування та визначення ефективних цілей, завдань, напрямків і інструментів формування в учнів 5–9 класів розуміння стратегії збереження екосистем довкілля у процесі трудового навчання. Зокрема, дослідження має на меті розробити рекомендації щодо вдосконалення навчального процесу, що допоможе учням краще розуміти проблеми відновлення, збереження і сталого використання екосистем та сприятимуть активізації їхньої участі у вирішенні цих проблем на світовому, національному та регіональному рівнях.

Методика й організація дослідження. Методика дослідження включала аналіз наукових даних щодо значення природи для виживання людства, погресивного досвіду та навчальних методик із екологічної освіти у контексті відновлення, захисту та сприяння стійкого розвитку екосистем нашої планети, керування лісовими угіддями, боротьби з опустелюванням, деградацією земель і призупинення втрат біорізноманіття.

Результати дослідження. Досягнення в Україні цілей сталого розвитку зі збереження екосистем суші, внаслідок військових дій на її території впродовж останніх десяти років, є від'ємними. До 50% природно-заповідних та третина

сільськогосподарських угідь зазнали негативного впливу військових дій, потребуючи тривалих у часі заходів із ренатуралізації та консервації. Внаслідок мінування територій, вибухів ракет та снарядів на територіях бойових дій виникають лісові пожежі, відбувається руйнація рослинного та тваринного світу, здійснюється хімічне забруднення ґрунтів [2].

З метою збереження екосистем необхідним сьогодні є створення природоохоронних територій, компенсація площ природоохоронних територій, які потерпіли від бойових дій, державна турбота та опікування природоохоронними територіями та ділянками, що підлягають відновленню.

Для усвідомлення учнями 5-9 класів стратегії збереження екосистем довкілля у процесі трудового навчання, забезпечення сталого розвитку довкілля ефективним є застосування методу «Я – за екологію, моя школа також...» [3]. Школярі розміщують, на зображеному на дошці дереві ідей, ті питання, які, на їх погляд, потребують відповідального ставлення в середовищі їхнього проживання. Висловивши по одній ідеї, що зареєстрована на стікері, учні розміщують їх на імпровізованому дереві ідей. Таким чином школярі усвідомлюють власну відповідальність за збереження навколишніх екосистем, за забезпечення сталого розвитку середовища їхньої життєдіяльності (школи та територіальної громади).

Використання в трудовому навчанні методу «Права людини та навколишнє середовище» орієнтує учнів на раціональне використання ресурсів природи [4]. Розділені на чотири групи учні одержують від вчителя міжнародні документи, які регламентують вимоги щодо захисту довкілля. Опрацювавши зміст одного з цих документів, кожна група учнів здійснює презентацію решті учнів класу їхньої мети, задекларовані цими документами вимоги та озвучують до трьох провідних, на їхній погляд, умов, необхідних для практичного запровадження та виконання вимог цих документів на всесвітньому, національному та регіональному рівнях.

Висновки. Отже, процес формування в учнів 5–9 класів розуміння стратегії збереження екосистем довкілля у процесі трудового навчання потребує комплексного підходу, що поєднує теоретичне навчання і практичні заняття з розвитку відповідальності учнів за стан довкілля методами «Я за екологію та «Права людини та навколишнє середовище». Доведено, що використання на уроках трудового навчання проєктних завдань для реалізації стратегії збереження екосистем довкілля сприяє формуванню в особистості учнів ціннісних орієнтацій та якостей відповідального ставлення до оточуючого їх довкілля, усвідомлення актуальних для суспільства механізмів та принципів життєдіяльності.

Література:

1. Ціль сталого розвитку №15: Збереження екосистем суші. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/729321> (дата звернення 11.09.2024 р.).
2. Звіт щодо виконання Цілі Сталого Розвитку 15 ("Збереження екосистем суші"). URL: https://www.researchgate.net/publication/381378439_Zvit_sodo_vikonanna_Cili_Stalogo_Rozvitku_15_Zberezenna_ekosistem_susi_v_Ukraini_2023/link/666aead9a54c5f0b94646285/download?tp=eyJjb250ZXh0Ijp7ImZpcnN0UGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIiwicGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIn19 (дата звернення 12.09.2024 р.).
3. Голлоб Р., Вайдінгер В. «Зростаємо в демократії» : плани уроків для початкового рівня з питань освіти для демократичного громадянства та освіти прав людини для загальноосвітніх навчальних закладів / Пер. з англ. та адаптація О. В. Овчарук. Київ: Основа, 2012. Том 2. URL: <http://www.living-democracy.com.ua/textbooks/volume-2/> (дата звернення: 12.11.2023).
4. Живемо в демократії: плани уроків з питань освіти для демократичного громадянства та освіти прав людини для загальноосвітніх навчальних закладів. Т. 3. Київ: НАДУ, 2009. 213 с.